

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Податкова справа»

на тему: **«ОРГАНІЗАЦІЯ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ»**

Виконавець:

Студент фінансово-економічного факультету
Пашура Анна Юріївна

/підпис/

Науковий керівник:

професор
Хомутенко Віра Петрівна

/підпис/

ОДЕСА – 2017

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Однією з найгостріших проблем у сучасній Україні є підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, а разом з тим, і піднесення суспільного добробуту. Тому пріоритетним напрямом державного управління є удосконалення інституту бюджетного контролю.

Евроінтеграційні процеси в Україні супроводжується ускладненням процесів в економічній, соціальній і політичній сферах. Тому, суперечності й проблеми, що існують в організації бюджетного контролю, негативно впливають на його ефективність. Як доказ – щорічне зростання бюджетних порушень і зловживань. У той же час, останнім часом в Україні спостерігається існування різних державних самостійних органів контролю, але вони не мають єдиної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, їхня робота вимагає скоординованості, а найголовніше – відсутність нормативно- правової бази, яка б лежала в основі узгодженості їхньої роботи.

З огляду на зазначене вище актуальними питаннями на сьогодні залишаються реформування сучасної моделі бюджетного контролю та підвищення його ефективності у контексті управління бюджетними коштами.

Для української науки дослідження проблем бюджетного контролю є значною мірою новим напрямом наукового пошуку, хоча фрагментарне його висвітлення знаходимо в економічних наукових виданнях. Дослідженню проблем державного контролю, бюджетного менеджменту, а також окремих питань бюджетного контролю присвячені праці відомих українських і зарубіжних науковців. У наукових колах України ці питання досліджували такі вчені, як: М. Азаров, В. Андрущенко, О. Барановський, М. Бариніна, І. Басанцов, М. Білуха, Ф. Бутинець, О. Василик, І. Ващенко, Н. Виговська, В. Дем'янишин, І. Дрозд, О. Кириленко, В. Мамишев, І. Микитюк, В. Опарін, Н. Рубан, М. Сивульський, В. Симоненко, І. Стефанюк, Б. Усач, В. Федосов, В. Шевчук, С. Юрій та ін. Серед російських дослідників можна відзначити праці В. Андреева, В. Афанасьєвої, С. Бахішева, В. Бурцева, В. Ермілова, О. Кочеріна, А. Козиріна, К. Шоріної, С. Шохіна та ін. Фундаментальними з цієї проблематики є дослідження зарубіжних науковців, зокрема: Р. Адамса, А. Едварда, Д. Ірвіна, Р. Томсона, А Файйоля та інших.

Проте у наукових працях згаданих учених увага приділена окремим аспектам державного фінансового контролю, а щодо бюджетного контролю, то в Україні практично не проводилися комплексні дослідження. Важливість та актуальність зазначених проблем, науково-теоретична цінність і практична значущість та корисність їхнього вирішення зумовили вибір теми наукового дослідження.

Мета та завдання дослідження. Мета роботи полягає у поглибленні теоретичних засад і здійсненні аналізу сучасної практики бюджетного контролю, а також у виробленні на цій основі рекомендацій з питань його вдосконалення для суттєвого підвищення ефективності. Реалізація визначеної мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

–поглибити розуміння економічної сутності бюджетного контролю та з'ясувати необхідність його здійснення;

- дослідити організаційно-функціональну систему бюджетного контролю в Україні;
- оцінити сучасний стан бюджетного контролю в Україні та виявити наявні проблеми цієї сфери;
- проаналізувати основні результативні показники діяльності суб'єктів бюджетного контролю;
- окреслити пріоритетні напрями розвитку бюджетного контролю, враховуючи зарубіжний досвід;
- оцінити ефективність бюджетного контролю на сучасному етапі розвитку України;
- скласти науково-обґрунтовані пропозиції щодо підвищення ефективності бюджетного контролю;
- спрогнозувати основні результативні показники бюджетного контролю на наступні періоди.

Об'єкт дослідження – система бюджетного контролю.

Предмет дослідження – організація бюджетного контролю в Україні.

Методи дослідження. У процесі написання дипломної роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Логічний, комплексний, функціональний, діалектичний метод наукового пізнання, метод наукових абстракцій, аналогій, історичний та системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів застосовано при обґрунтуванні категоріально-понятійного апарату. При дослідженні практики та проблематики бюджетного контролю застосовано економіко-статистичний аналіз, методи узагальнення, порівняння, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, прийоми середніх і відносних величин. У роботі широко використовується графічний метод для наочного ілюстрування досліджуваних явищ і процесів. Для обробки і аналізу інформації була використана комп'ютерна програма Microsoft Excel.

Інформаційною базою написання магістерської роботи є Конституція України, Бюджетний кодекс, Закони України, постанови Кабінету Міністрів та Верховної Ради України, інші нормативно-правові акти, звітність Державної аудиторської служби України, Державної казначейської служби України, Рахункової палати України та інші. В якості інформаційної бази до написання магістерської роботи використані також праці вітчизняних та зарубіжних вчених – економістів, підручники, монографії, посібники, матеріали періодичних видань, інформаційні ресурси мережі Internet та різнопланові статистичні матеріали.

Обсяг і структура роботи. Робота складається з 3 розділів, 128 сторінок, 26 таблиць, 20 рисунків, 83 використаних джерел та 4 додатків.

У першому розділі досліджено економічну сутність та необхідність бюджетного контролю, розглянуто систему бюджетного контролю та визначено коло основних його суб'єктів, окреслено організаційні аспекти бюджетного контролю.

У другому розділі проаналізовано контрольню-аналітичну роботу органів Рахункової палати, оцінено результативні показники бюджетного контролю

Державної аудиторської служби України та здійснено моніторинг результативних показників діяльності Державної казначейської служби України.

У третьому розділі розглянуто зарубіжний досвід організації бюджетного контролю та можливість його застосування в Україні, запропоновано шляхи підвищення ефективності бюджетного контролю в умовах євроінтеграційного процесу України та ЄС, спрогнозовано основні результативні показники бюджетного контролю.

У висновках оформлені основні результати дослідження.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю за темою: «Критеріальний апарат для оцінювання ефективності контрольно-перевірочної діяльності органів Державної аудиторської служби України», що надрукована в журналі «Науковий вісник Одеського національного економічного університету», м. Одеса, 2016 рік. Також, було прийнято дистанційну участь у V міжнародній науково-практичній конференції «Україна-Болгарія-Європейський Союз: сучасний стан і перспективи» 1 жовтня 2016р.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі досліджено економічну сутність та необхідність бюджетного контролю, розглянуто систему бюджетного контролю та визначено коло основних його суб'єктів, окреслено організаційні аспекти бюджетного контролю.

У другому розділі проаналізовано контрольно-аналітичну роботу органів Рахункової палати, оцінено результативні показники бюджетного контролю Державної аудиторської служби України та здійснено моніторинг результативних показників діяльності Державної казначейської служби України.

У третьому розділі розглянуто зарубіжний досвід організації бюджетного контролю та можливість його застосування в Україні, запропоновано шляхи підвищення ефективності бюджетного контролю в умовах євроінтеграційного процесу України та ЄС, спрогнозовано основні результативні показники бюджетного контролю.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних засад і практики здійснення бюджетного контролю дало можливість як виявити ряд успіхів і позитивних зрушень в організації та реалізації бюджетного контролю в Україні, так і зробити висновки та обґрунтувати конкретні пропозиції щодо удосконалення організації бюджетного контролю в Україні:

1. На підставі систематизації різних підходів науковців до трактування сутності бюджетного контролю запропоновано його розглядати як специфічну управлінську діяльність, що реалізується через систему спостережень за процесом складання, розгляду, затвердження та виконання бюджетів усіх рівнів та

ефективним та цільовим використанням бюджетних коштів, а також своєчасне прийняття коригувальних та превентивних заходів з метою найефективнішого використання бюджетних ресурсів. Водночас зазначено, що бюджетний контроль має специфічні, властиві тільки йому елементи (мету, завдання, функції та принципи), наявність яких є необхідними і достатніми умовами його існування.

2. Важливою передумовою ефективності бюджетного контролю є його формування і функціонування як цілісної структурної системи. Система бюджетного контролю складається з таких елементів, як: предмет, об'єкт, суб'єкт і засоби контролю, що взаємодіють як єдине ціле під час досягнення бажаних результатів. При цьому під — засобами контролю пропонується розуміти форми, види і методи контролю, що забезпечують досягнення цілей і зв'язок між об'єктом (предметом) і суб'єктами контролю. Виокремлено основні форми проведення бюджетного контролю, а саме: фінансовий аудит, аудит ефективності, експертиза, перевірки державних закупівель, інспектування (ревізії) та моніторинг закупівель.

3. Результати оцінювання контрольної діяльності органів бюджетного контролю свідчать, що у останні роки спостерігається зменшення кількості проведених органами бюджетного контролю контрольних заходів, що пов'язане з ризикоорієнтованим підходом щодо відбору об'єктів контролю. У свою чергу, аналіз структури порушень свідчить, що найбільшу питому вагу займають порушення, пов'язані з неефективним використання коштів Державного бюджету та незаконні витрати, які складають майже 60% від загального обсягу порушень. Проаналізовано взаємодію органів бюджетного контролю з правоохоронними органами. Виявлено, що нині не налагоджено ефективної співпраці органів бюджетного контролю із правоохоронними та судовими органами з метою максимального забезпечення відшкодування порушниками завданих державі збитків, оскільки кількість порушених кримінальних справ за поданнями органів бюджетного контролю складає менше 50%.

4. Низький рівень бюджетної дисципліни, велики обсяги виявлених порушень створюють необхідність оцінювання ефективності проведення бюджетного контролю. Як українські, так і зарубіжні науковці в галузі вивчення ефективності бюджетного контролю по-різному підходять до цього питання. Зокрема, у дослідженнях не вироблено єдиного підходу до її оцінки. Однак, запропоновано систему показників оцінки ефективності бюджетного контролю на основі організаційних, соціальних та економічних показників, які характеризують ефективність контролю як з точки зору системи управління, так і щодо ефективності формування і витрачання бюджетних ресурсів.

5. Досвід країн ЄС засвідчує, що у сфері державного контролю створена і застосовується єдина професійна термінологія, використовується спільна для всіх країн система механізмів, процедур, підходів, методик і стандартів. На основі вивчення різних моделей системи державного фінансового контролю у країнах ЄС встановлено, що їхніми ключовими елементами є – внутрішнє фінансове управління і контроль, чітке розмежування функцій і завдань та визначена відповідальність керівників і посадових осіб, що є учасниками бюджетного процесу. Незалежність і

об'єктивність служб та органів державного контролю забезпечується ефективно побудованою організаційно-функціональною системою державного управління.

7. Для запровадження позитивного досвіду країн ЄС при побудові ефективної системи бюджетного контролю в Україні необхідно внести наступні зміни:

- створити єдиний спеціалізований орган бюджетного контролю, до якого увійдуть усі контролюючі органи, які нині діють у сфері бюджетного контролю нашої країни, що дасть змогу зменшити кількість дублюючих контрольних функцій, зменшить тиск на підконтрольні об'єкти і забезпечить ефективну діяльність бюджетного контролю;
- розширити повноваження Рахункової палати у напрямку застосування судового впливу на порушників бюджетного законодавства. Для цього, пропонуємо створити судовий комітет, який координується Головою Рахункової палати та Національною поліцією України;
- забезпечити незалежність Рахункової палати, шляхом уникнення впливу як законодавчої, так і виконавчої гілки влади;
- розробка первентивних форм та методів бюджетного контролю, які націлені на недопущення порушень у бюджетному процесі.

8. У ході дослідження були виявлені наступні проблемні аспекти організації бюджетного контролю: дублювання функцій органів бюджетного контролю; відсутність системності бюджетного контролю; відсутність єдиної інформаційної бази; недосконалі механізми взаємодії з правоохоронними органами; відсутність єдиної законодавчої бази; відсутність відповідальності за порушення бюджетного законодавства; недостатність повноважень для покарання порушників бюджетного законодавства; плінність кадрів; низька кваліфікація працівників; відсутність ефективної кадрової політики; недосконале методичне забезпечення; неефективні форми проведення контрольних заходів.

9. Запропоновано стратегічні орієнтири вдосконалення організації бюджетного контролю, які сприятимуть підвищенню ефективності діяльності органів бюджетного контролю та підвищенню бюджетної дисципліни в країні, зокрема:

- Розробка та прийняття Закону України «Про бюджетний контроль в Україні»;
- Створення єдиної інформаційної бази даних системи бюджетного контролю;
- Створення вищого контрольного органу (ВКОУ);
- Удосконалення механізмів взаємодії органів бюджетного контролю з правоохоронними органами;
- Розробка ефективної кадрової політики;
- Удосконалення методичного забезпечення органів бюджетного контролю.

Реалізація наукових положень і практичних пропозицій, обґрунтованих у дипломній роботі, сприятиме удосконаленню та підвищенню ефективності бюджетного контролю. Однак, з огляду на те, що в Україні нині відбувається становлення національної системи бюджетного контролю, є очевидною доцільність подальшого продовження розпочатих у роботі наукових пошуків.

АНОТАЦІЯ

Пашура А.Ю., «Організація бюджетного контролю в Україні»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Податкова
справа»

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2017 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – система бюджетного контролю.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності та необхідності здійснення бюджетного контролю, досліджено систему бюджетного контролю в Україні, розкрито організаційні аспекти проведення контрольних заходів суб'єктами бюджетного контролю. Проаналізовано динаміку проведених контрольних заходів органами бюджетного контролю; обсяги та структуру виявлених порушень, у тому числі порушень, що призвели до втрат бюджетних ресурсів; обсяги усунутих порушень. Розраховано економічну ефективність органів бюджетного контролю та їх ревізорського складу. Розглянуто зарубіжний досвід організації бюджетного контролю та можливість його застосування в Україні. Здійснено прогнозування фактору впливу на інтегральний показник ефективності бюджетного контролю. Виявлено основні проблеми організації бюджетного контролю в Україні та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: бюджетний контроль, суб'єкти бюджетного контролю, організація бюджетного контролю, Рахункова палата України, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України, ефективність бюджетного контролю, інтегральний показник ефективності бюджетного контролю.

ANNOTATION

Pashura A.U., «Organizing budgetary control in Ukraine»

thesis for Master degree in specialty 8.07072 «Finance, banking and insurance»
under the program «Tax case»

Odessa National Economic University
Odessa, 2017

Thesis consists of three chapters. Object of study - system of budget control.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of essence and necessity of budget control are considered in the paper, the system of budgetary control in Ukraine is investigated, organizational aspects of carrying out control measures by the subjects of budget control are disclosed. The dynamics of control measures carried out by the budget control bodies is analyzed; the volume and structure of the revealed violations, including violations that led to loss of budget resources; volumes of eliminated violations. The economic efficiency of the bodies of budget control and their audit staff is calculated. The foreign experience of budget control organization and the possibility of its application in Ukraine are considered. The prediction of the impact factor on the integral indicator of the effectiveness of budget control is carried out. The main problems of budget control organization in Ukraine are revealed and ways of their solution are proposed.

Key words: budget control, subjects of budget control, organization of budget control, Accounting Chamber of Ukraine, State Audit Office of Ukraine, State Treasury of Ukraine, efficiency of budget control, integral indicator of budget control efficiency.